Poštnina plačana v gotovini.

Leto XV., Št. 14. V Ljubljani, 25. julija 1928.

V organizaciji je moč, kolikor moči — toliko pravice.

DELAVEC

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Gradišče štev. 2

GLASILO ZDRUŽENE DELAVSKE STROKOVNE ZVEZE JUGOSLAVIJE.

Izhaja 10. in 25. dne v mesecu.

Stane posamezna številka Din 2.—, mesečno Din 4.—, celoletno Din 48.—. Za člane izvod po 1.— Din.

Oglasi po ceniku.

Dopisi morajo biti frankirani in podpisani ter opremljeni z štampiljko dotične organizacije.

Rokopisi se ne vračajo. Reklamacije so poštnine proste.

Morala v strokovnih organizacijah.

Imamo organizacije prostovoljne in po zakonu obvezne. Organizacije, ki so pri nas po zakonu obvezne, so na primer: Zadruga samostojnih mojstrov, bodisi mizarjev, ali pa kake druge obrti in raznih poklicev. Vse te obvezne organizacije obstoje iz članov, kateri so primorani, da so v njih organizirani, tedaj jih ne veže moralna dolžnost, pač pa jim zakon veleva, da morajo vršiti seje in občne zbore. Na teh sejah in občnih zborih pa imajo na dnevnem redu vedno eno in isto debato, tj.: zabavlja se čez delavstvo, ki hoče samo osem ur dnevno delati in pa čez vajence, da so gospodje, ter čez socijalne institucije, češ, da morajo plačevati za vajence in delavce ogromne prispevke!?

In sedaj si oglejmo takega vajenca, kako velik gospod je.

Pri mizarskem mojstru v Dravljah (tedaj v bližni ljubljanski okolici, gospod inšpektor dela!) vstane vajenec ob štirih zjutraj. Najprej gre na polje kosit ali pa opravlja druga poljska dela do sedme ure, potem mora iti v delavnico, kjer dela do 12. ure. Nato gre k obedu in ko dene žlico iz roke, gre v delavnico ter dela zvečer do trde teme.

Tak vajenec je »velik gospod«, ki ga kot takega slikajo mojstri v svoji po zakonu obvezni organizaciji.

Moralno obvezne organizacije so pa delavsko razredne strokovne organizacije. Vsak delavec je moralno obvezan, da je strokovno organizi- organizacije. Le v Italiji je drugače, edino tam je proletarijat od vlade obvezen, da je strokovno organiziran. Te strokovne organizacije pa niso svobodne in ne smejo tirjati svojih pravic, temveč njim se enostavno diktira tozadevne pogoje po določenih razsodiščih ali instancah.

V Nemčiji imamo na primer najjačje razredne strokovne organizacije. Vsak delavec je v svoji stroki organiziran, čeprav ga noben zakon v to ne sili. Ker pa je delavstvo v Nemčiji kulturno na višku in pozna razredni boj, čuti tedaj moralno dolžnost, da pripada svoji strokovni organizaciji. Zato se te organizacije razvijajo v močne falange, ki branijo pravice delavstva in se jih ne izkorišča kakor je to tam, kjer je delavstvo nezavedno in se boji biti organizirano. Postale so pa nemške strokovne organizacije tudi faktor, na katerega se ozira ves proletarijat Evrope z zadovoljstvom, in vsa buržuazija s strahom!

Morala, zavednost, demokracija in trdna volja, vse to mora biti podlaga dobrim strokovnim razrednim organizacijam. V naših strokovnih organizacijah je pa le malo pojmovanja o vsem tem. Kje tiči vzrok? Odgovor na to je prav lahek in ta je: »Nepojmovanje smisla razrednih strokovnih organizacij in nezaupanje v samega sebe.«

In to je popolnoma naravno, ker obstoja še preveliko brezbrižnost in preveliko hlapčevstvo med delavstvom.

To namreč ne bi smel povedati. Ali ker velja to za vse struje delavskega pokreta, je dolžnost, da na to opozorim.

Odpravil se bo nedostatek šele tedaj, kadar bo delavstvo začelo gospodarsko misliti, predvsem se baviti z gospodarstvom v prvi vrsti v svoji rodbini, nato v občini, državi in v podjetništvu. Da se pa naše delavstvo malo ali prav ni ne briga za te stvari, je dokaz to, da so se skozi pet let v splošnem delavske plače samo demontirale, čeprav so se cene glavnim življenskim potrebščinam kakor kruh, meso in stanovanje vedno višale. Vrhu tega pa je naraščala tudi brezposelnost in nemalo zaradi tega, ker se opravlja v raznih obratih tudi čezurno delo.

Kje je tu gospodarska in razredna zavednost, kje morala našega delavstva? Kje je volja biti strokovno organiziran?

Ko je pred dvema mesecema čehoslovaški proletarijat potom svojih strokovnih organizacij dokončal z zbiranjem štatističnega materijala in ugotovil število storjenih nadur v industriji, je vse svoje sile napel in energično protestiral ter javnosti povedal, da tako ne bo šlo naprej in, da je primoran napovedati boj kapitalističnemu podjetništvu ter stavil svoje zahteve, katere je 23. maja tudi častno izvojeval. Zakaj? Ker se je čutil moralno obvezanega do svojih brezposelnih sotrpinov in svojih družin.

V Čehoslovaški se je napravilo delavnih nadur v industriji:

Mesec	1926	1927
januar	559.821	606.902
februar	661.068	790.087
marc	686.178	1,110.928
april	428.703	883.507
maj	539.611	1,075.401
juni	627.253	1,559.450
juli	662.805	1,443.805
avgust	729.704	2,179.816
september	743.955	2,095.176
oktober	1,107.510	1,918.242
november	1,199.498	1,997.243
december	1,162.345	1,778.391

Na ta način z nadurami je v čehoslovaški industrijalni kapitalizem hotel utihotapiti podaljšanje delavnega časa.

Katera inspekcija dela, katera delavska strokovna organizacija, katero delavstvo tega ali onega obrata ve pri nas povedati, koliko nadur se dela pri nas v Jugoslaviji? Nihče tega ne ve, ker se nihče ne čuti moralno obveznega, da bi se za to brigal ali to zavzel in s tem pariral zborovanje Industrijske zveze, ki je te dni zborovala v Ljubljani in razpravljala o vsem tem in kako bi poslabšala delavstvu socijalno zakonodajo glede delovnega časa in zavarovanja.

V strokovnih organizacijah in med delavstvo več morale, več zavednosti, več dolžnosti in več energije!

Nace Mihevc.

Stavka kovinarjev v Kamniku vkljub štrajkbreherjem in vkljub mnogobrojnim intrigam traja odporno dalje.

Stavkajoči kovinarji se zavedajo svojega boja za obstanek.

Stavka steklarjev v Zagorju, Hrastniku, Straži, v Križah in v Paračinu kaže kapitalistom, da se steklarji zavedajo samega sebe in da je zboljšanje mizernega položaja le v njih lastnih rokah.

Delavci pri stavbi mostu v Pančevu, 200 po številu, so vsled neznosnega položaja morali stopiti v stavko.

Na Finskem je stopilo v stavko 12.344 pristaniških delavcev. Vse transportne organizacije celega sveta, zvezane v ITF, so solidarne s stavkajočimi. Prispevajo nad pol milijona tedensko za stavkajoče.

Ujedinjeni Savez Železničarjev Jugoslavije je odlično pokazal svojo solidarnost.

V brambo kolektivne pogodbe in človeškega dostojanstva so livarji v Varešu stopili v stavko.

V Budapešti stavka že 8 tednov 850 lesnih delavcev-mizarjev radi poskusa znižanja mezd. Škrajkbreherjev ni.

Stavka monopolcev na Grškem se je razširila v splošno stavko.

Kapitalizem je povsod enak.

Delavstvo stopa v odločilni boj.

Boj kovinarjev.

Stavka, ki jo je izzvalo podjetje »Titan« v Kamniku, kaže vsemu delavstvu ofenzivo kapitalizma, da se povsod zmanjšujejo mezde in delavstvo postavi popolnoma v hlapčevski položaj.

Kakšne vsemogoče sile so angažirane, da zlomijo stavko kovinarjev v Kamniku, se jih ne da niti orisati z dvema besedama. Tu treba celi seznam prikritih, zahrbtnih, provokaterskih pomagačev in indirektna pomoč oblasti, ki se dela, da je nevtralna, v resnici pa se »točno« drži zakonov in zakonitih predpisov, kakor nikjer v normalnih slučajih.

Ne bomo tu na dolgo in lepo- slovno pisali o tem, nego hočemo, kolikor se da na kratko, naravnost pokazati, da je stavka kovinarjev za delavce in to ne samo za kovinarje, nego za vse delavce, katerekoli stroke, velikega pomena.

Ko je izbruhnila stavka, je podjetje takoj dalo delavske knjižice na občino. To je prvi pritisk na delavce, češ, da so odpuščeni. Če delavec vzame svojo knjižico od občine, s tem nekako v svoji notranjosti prizna, da je odpuščen ali da je izstopil iz dela in ni več v stavki. Ali delavci so rekli: Knjižice smo dali podjetju in ne občini in zato jih hočemo tudi, ako jih bomo potrebovali, dobiti od podjetja.

Tu se je zgodil poseben trik. Zveza industrijcev je namreč vsem svojim članom (in tu so organizirana vsa podjetja — delavci vzemite primer!) poslala okrožnico, kjer je označila: Vsak delavec, ki ima v delavski knjižici nad občinsko štampiljko zapisano 1/28, je stavkal. Pozor nanj! — In res, vse delavske knjižice na občini Kamnik imajo to beležko.

Nadalje je Zveza industrijcev poslala seznam vseh stavkajočih na podjetja, torej »črne liste«, da takoj spoznajo vsakega, če je stavkal v Kamniku, in če se oglasi za delo pri kateremkoli, da ga ne sprejmejo v delo.

V tem pogledu so konkurenčna kapitalistična podjetja skrajno solidarna, ne glede na politično prepričanje, ne na konkurenčno moč podjetja; podjetja nastopajo kakor eden proti delavstvu, katero se »drzne« zavedati svojih človeških pravic.

Tudi v tem pogledu bi naj delavstvo vzelo za vzgled Zvezo industrijcev in solidarno zavest podjetij!

V Kamniku samem pa delovodje hodijo od hiše do hiše, od žene do žene ter govore in dokazujejo nevarnost, ki preti možu, ako bo stavkal. In žene — kje je tu proletarska vzgoja, kje razredna, socialistična, komunistična — svoje može terorizirajo in jih silijo biti stavkokazom. To, da bodo morale živeti z manjšim zaslužkom, ne mislijo; bodo že potem vzdihovale in moža nadlegovale, da dela več nadur itd., samo da ne bo v armadi, ki se bori za boljši košček kruha. In čudo... marsikateri podleže, a še bolj čudno, da podležejo **prvi tisti, ki so vedno nastopali v delavski družbi in v gostilni, pri volitvah in tam, kjer ni vprašanje samega sebe postaviti na preizkušnjo, revolucionarno.** (O takih bomo še pisali pozneje,

ko bo stavka končana, ker bo treba vsem pokazati, da so ravno ti največja nesreča za stavkajoče.)

Oblast je poslala žandarmerijo in vojaštvo, da bi »čuvala« pred napadi, ki jih nikdo ni niti zamišljal. A to le zato, da se delavstvo uplaši, da se mu vzame pogum.

Razni hlapci so se spustili na pot za stavkokazi. Dali so se kupiti od podjetja, kakor nekoč Judež od velikih duhovnov. V inseratih je bilo čitati, da podjetje išče delavce. Na kolodvor so hodili mojstri čakat stavkokaze, da jih sprejmejo v svoje naročje kot infanterijo proti delavstvu.

Stroji se vrte, da bi se na zunaj pokazalo, da se dela s polno paro. Kako pa se lahko dela brez profesijonistov, ki stavkajo, zna pač vsak. Vendar treba delavce prestrašiti in to delajo tudi z vrtečimi se stroji.

K temu pride meščansko časopisje, med njimi tokrat znameniti katoliški »Slovenec«. Razumemo, on je glasilo kapitalistov. Vendar, ker ima tudi vedno besede o ljubezni do bližnjega, naj bi bil vsaj toliko resnično katoliški in bi naj ne pisal, kar ni res. Namreč laž, da je ta stavka **političen štrajk.** (Podčrtali mi.) In to goni ves čas, da bi dvignil oblasti proti štrajkajočim in tako zlomil moč in voljo delavstva. Celo »Delavska Pravica« je v svojem članku morala povedati, da to ni političen štrajk in tudi ne more biti. In vsakdo, kdor niti ne misli, ve, da stavka pri »Titanu« v Kamniku ne more biti političen štrajk, četudi bi »Slovenec« tako rad, ker borba za dostojen košček kruha po težkem delu ni politično vprašanje. Mnogo delavstva, ki mesto delavskih listov jemlje svojo znanost in informacije iz »Slovenca«, s tem kajpada naseda in tako indirektno pomaga podjetju.

Bolniška blagajna, ki je delavska institucija — morala bi namreč biti, v resnici pa je kapitalistična postojanka — je tudi v tem štrajku stala na strani podjetja, ne pa na strani borečih se delavcev.

Članu bolniške blagajne, stavkajočemu kovinarju, niso hoteli na pr. dati zdravnika, ker — ni imel, kakor je **predpisano,** potrdilo od delojemalca, da je bolan. Ko je šel v tovarno, da mu izstavijo tam tiskovino, se mu je reklo: »Ne poznamo vas, kdo ste. Prinesite delavsko knjižico, da vidimo!«

Torej, ako bi šel na občino po knjižico, bi s tem priznal, da je izstopil iz dela. Potrdilo bi dobil, ali stavkajoči bi več ne bil, nego iz dela izstopivši ter bi moral zopet prositi za sprejem v delo in isto sprejeti pod pogoji, ki bi mu jih narekoval podjetnik.

Po predpisu je to vse pravilno. Ali to postopanje **po predpisu** je v tem momentu **preveč natančno** in delavstvo bo moralo z vso odločnostjo zahtevati, da se enkrat razpišejo volitve v bolniško blagajno in da si postavi v **svoji instituciji svoje ljudi.**

Tako smo navedli le glavne momente trikov in proti delavstvu nastopajočih sil. Podrobnih, vsakdanjih je pa toliko, da bi morali uporabiti celega »Delavca« in bi ne mogli končati.

Zapisali smo to zato, da delavstvo nekoliko spozna, kako se kapitalizem poslužuje vseh legalnih in ilegalnih sredstev proti delavstvu, da ga drži v svoji pesti. Zato treba, da delavstvo stopi v svoje organizacije in kakor Zveza industrijcev nastopa solidarno in energično.

»Savez Metalskih radnika Jugoslavije« vrši izborno svojo taktiko in je do malega vse te trike že izpodbil, razkrinkal, uničil. — Samo štrajkbreherji iz takozvane »revolucionarne« struje kvarijo mnogo in več, nego vsi drugi triki. Naj bodo prokleti! Ker lažnivec in izdajalec druzega ne zasluži.

Da je hlapčevstvo povsod, je itak znano in brez njega tudi štrajk v »Titanu« ne more biti. **Ali stavkajoči se bore odlično in se ne dajo plašiti od raznih alarmantnih vesti in čenč,** ki se sicer tako rade spletajo med publiko. Boj je odločilen in kakor Zveza industrijcev opozarja vsa podjetja na solidarnost, tako pozivljamo mi vse delavstvo na solidarnost, ker v zmagi je uspeh vseh. Tega se treba zavedati z vso jasnostjo in vse čenče odločno odbijati.

Naj živi boj kovinarjev!

Racionalizacija in strokovne organizacije.

(Resolucija, sprejeta na kongresu avstrijskih strokovnih organizacij.)

Med vsemi gospodarskimi pojavi zadnjih desetletij zavzema tehnična in obratnoorganizatorična racijonalizacija pomembno mesto. Racijonalizacija pomeni zmanjšanje produkcijskih stroškov, povečano možnost produkcije. Vrsta zavodov po vseh deželah se bavi z raziskavanjem, katere mere racijonalizacije bi bolj služile gospodarstvu. Racijonalna izraba strojne in človeške delovne sile se neprenehoma veča.

Delavstvo soglaša s stremljenjem, da se potreba gospodarstva in življenja narodov zadovoljuje dobro in pošteno s čim manjšo porabo delovne sile in v čim krajšem času. Odklanja pa priznanje, da bi bila racijonalizacija privatno-gospodarska zadeva podjetnikov, ki bi se smela izkoriščati samo v svrho povečanja dobička obratov. Delavstvo smatra, da je racijonalizacija narodnogospodarska zadeva. Delavstvo pričakuje od nje izboljšanje življenskega položaja, bodisi v obliki pocenjenja produktov ali zvišanja mezd in skrajšanja delovnega časa. Izkušnje zadnjih let pa kažejo, da se večinoma najljuteje nasprotuje vsaki še tako skromni mezdni zahtevi kljub znižanju mezdne kvote in mezdnega deleža na vrednosti produkta.

Kongres je mnenja, da ravno v dobi racijonalizacije zvišavanje deleža na dobičku narodnogospodarsko še mnogo neugodneje vpliva kakor sicer, da nevarnost povečanja nezaposlenosti še povečava, in konsum množic, ki je podlaga narodnega gospodarstva, še dalje ogroža. Vsakemu racijonalizacijskemu koraku mora torej slediti zvišanje mezd, zaslužkov in plač, ki odgovarja pomnoženemu uspehu dela. Za delavce in nameščence, ki so postali vsled racijonalizacije odveč, je primerno skrbeti.

Zavodom, ki raziskavajo, katere mere racijonalizacije pospešujejo gospodarstvo, se morajo dodeliti državni zavodi, ki preiskujejo in ugotavljajo zdravstveni vpliv nepretrgane, često monotone najvišje napetosti pri delu, da morejo ukreniti primerne odredbe v varstvo zdravja delavcev in ohranitev njegove delovne sile. Skrajšanje delovnega časa, ki ga je doslej ponekod zaznamovati ob racijonalizacijskih merah, se je uvedlo le zaraditega, ker je nastopilo utrujenje pri delu in je storitev padala neposredno po njih izvedbi. Nedvomno je pa skrajšanje delovnega časa nezadostno in se ne ozira trajno na zdravje delavcev in nameščencev.

Sodelovanje obratnih svetov in osebnih zastopstev ter v poštev prihajajočih strokovnih organizacij se pri izvajanju racijonalizačnih mer in mogočem odmerjanju delovnega časa premnogokrat ne upošteva.

Uvažujoč, da pomeni racijonalizacija po svojih uspehih in vplivih narodnogospodarski problem velikega pomena, ki se ne sme rešiti enostransko v prid razmeroma majhni plasti celokupnega prebivalstva in v škodo celokupnega gospodarstva, zahteva kongres strokovnih organizacij:

1. sodelovanje obratnih svetov in dotičnih strokovnih organizacij pri nameravanih racijonalizacijskih merah;

2. zvišanje mezd in zaslužkov z ozirom na pomnoženo proizvajanje ter obenem skrajšanje delovnega časa sorazmerno s povečano izrabo delovne sile;

3. s kolektivno pogodbo določeni vrstni red števila tur in dodeljenih strojev;

4. državne zavode, ki ob sodelovanju od podjetnikov neodvisnih strokovnih organizacij ugotavljajo pojave utrudljivosti in zdravstvene posledice nepretrganega naglega in monotonega dela;

5. odredbe v svrho preprečenja zdravju škodljivih posledic takega napora pri delu.

Prava naša domača
Kolinska cikorija
Vamjamči
pristnost in jakost!

STROKOVNI VESTNIK.

KOVINARJI.

Stavka livarjev v Varešu v Bosni.

Položaj delavcev v državni industriji — **rudniku in železarni — v Varešu** je zelo težak. Njihovi pogoji dela so nenavadno surovi in mezde so mizerne. In da ni takšna brezposelnost, bi niti eden delavec ne ostal v Varešu pod sedanjimi pogoji.

Najslabši med vsemi je pa položaj **livarjev v železarni,** katerih posel je najnevarnejši in najškodljivejši. Njihovi pogoji dela so najslabši in ne samo, da nikdo ne vodi računa o njih zdravju in osebni varnosti, nego se poleg tega še od strani uprave in uradništva izigravajo odredbe obstoječe kolektivne pogodbe. Delavcem se ne plačuje čezurno delo, ne daje se odškodnina za uporabo lastnega orodja, stavijo se akordne cene itd. In kakor krona vsega je brezobzirno in nesramno šikaniranje in preganjanje delavcev od strani poslovodje Fišerja. Ne samo, da gazi kolektivno pogodbo in zakon o zaščiti delavcev, nego tudi poleg psovanja pretepa — ne samo vajence — nego tudi odrasle delavce.

Vse to, ker ni uprava naredila niti koraka, da to prepreči, je pognalo livarje v **stavko,** da tako zaščitijo svoje, s kolektivno pogodbo zagarantirane pravice in branijo dostojanstvo človeka. Štrajk je pod vodstvom podružnice Saveza Rudarskih Radnika začel v soboto 7. tm. opoldan in štrajka 200 livarjev (kvalificiranih in nekvalificiranih). Stavkajoči so takoj upravi železarne podali svoje zahteve, kjer zahtevajo:

1. Da se delavcem, ki delajo v akordu, plača 25 odstotkov več od temeljne plače z doplačilom 200 odstot. draginjskih doklad, kakor je to določeno v kolektivni pogodbi in to tudi za junij tistim, ki v juniju niso dovolj delali.

2. Da se akordne cene, ki so določene proti volji delavskih zaupnikov, regulirajo.

3. Da se za škodo, ki je nastala radi slabega materijala, ne dolži delavce.

4. Da se delavcem plača čezurno delo, kakor to zahteva kolektivna pogodba.

5. Da se delavcem plača odškodnina za uporabo lastnega orodja.

6. Da se zamenja poslovodja Fišer.

Delavci so glede teh zahtev popolnoma soglasni in so kakor eden v stavki.

Vse kaže, da bodo s svojimi zahtevami uspeli in to največ radi tega, ker nimajo štrajkbreherjev in ker je solidarnost ostalih delavcev odlična.

RUDARJI.

Izredni občni zbor II. rudarske skupine.

Po kratkem presledku od zadnjega občnega zbora II. rudarske skupine, kateri se je vršil v Trbovljah, dne 4. marca tl., se je na zahtevo rudarskega delavstva moral vršiti ponovni izredni občni zbor te skupine v nedeljo, dne 15. julija tl., v Trbovljah.

Glavni vzrok zahteve delavstva po sklicanju tega izrednega občnega zbora je bil sklep zadnjega občnega zbora za uvedbo brezposelnega zavarovanja rudarjev, ter ustanovitve rudarske posredovalnice dela potom II. rudarske skupine. Torej ustanovitev neke »samopomoči«, potom katere bi bili rudarji dolžni, da sami prispevajo za one brezposelne delavce, katere obstoječi kapitalistični sistem dan za dnevom na cesto meče, kakor da bi bili oni sami krivi tega. Načelo te ustanove je torej bilo: kapitalistični sistem naj brezposelnost ustvarje, a delavstvo jo pa naj s svojimi žrtvami vzdržuje.

To so znali posebno dobro zagovarjati ravno tisti razredni marksisti od skrajne desnice (bernotovci) in od skrajne levice takozvani radikalni revolucijonarji, kateri se pa **boje biti člani razredne strokovne organizacije hujše kakor hudič križa in ki jim nobeno sredstvo ni dovolj podlo, da ga ne bi vporabili za razbijanje razredne strokovne organizacije med rudarskim delavstvom.**

V koliko bi pa ta ustanova imela namen služiti za rehabilitacijo gotove politične struje, ne bomo danes podrobno tukaj razpravljali ali povemo pa vsej delavski javnosti v razsodbo, da je ta namen obstojal; zakaj, če ne bi bil to slučaj, potem bi bilo načelstvo II. rudarske skupine, ki je v rokah bernotovcev, že pred zadnjim občnim zborom poslalo svoje predloge med lokalne odbore II. rudarske skupine in prizadeto delavstvo, da bi isto zamoglo svoje stališče k tem predlogom zavzeti. Ali zavedali so se ti gg., da če to store, jih bo že delavstvo v naprej obsodilo. Zato so hoteli presenetiti delegate na občnem zboru in tako z njihovo nepripravljenostjo dobiti odobrenje za njih občekoristne namene! Delegati, v zavesti si svoje odgovornosti napram delavstvu, so sicer skušali popraviti, kar se je popraviti dalo.. Ali še s temi sklepi rudarsko delavstvo ni bilo zadovoljno ter jih je popolnoma odklonilo.

Karakteristično pri tem je, da je načelstvo II. rudarske skupine še nadalje vztrajalo pri svojih nameravanjih in da niti na tem zadnjem izrednem občnem zboru nisc stavili zahteve večine delavstva na dnevni red, temveč so samo postavili točko: odobrenje proračuna za leto 1928. Pa tukaj so se za enkrat pošteno vrezali; delegati so bili za ta izredni občni zbor pripravljeni. Zato so po vrstnem redu propadli vsi sklepi zadnjega občnega zbora in ob enem vsi predlogi stavljeni od načelstva ali posameznih delegatov pristašev bernotovcev ali takozvanih skrajnih levičarjev.

Zmagala je ona srednja struja, ki se je že prikopala do prepričanja, da se delavska vprašanja ne bodo nikdar reševala potom takozvanih »samopomoči«, temveč samo potom razredne borbe izvedene po razrednih strokovnih organizacijah.

Zato si naj tisti, katerim sklepi tega občnega zbora ne ugajajo in ki pri tem svojega namena niso dosegli, da delegati, ki so glasovali proti temu načinu brezposelnega zavarovanja, niso proti vsakemu tozadevnemu zavarovanju, temveč hočejo imeti to zavarovanje izvedeno tako, kakor to njih **razredni interes zahteva.** To je, da se uvede splošno zakonito za vso državo in vso delavstvo obvezno zavarovanje zoper brezposelnost in za katero naj v prvi vrsti prispevajo tisti, ki to brezposelnost s svojim načinom v gospodarstvu povzročajo — to je država in podjetniki in potem še-le delavstvo.

Vemo, da ti tega prostovoljno ne bodo storili, ali za to pa imamo **razredno borbo.** Tisti, ki so torej za ta način uvedbe brezposelnega zavarovanja, naj vstopijo v razredne strokovne organizacije in se naj potom istih bore in videli bodo, da bodo dosegli to, kar opravičeno zahtevajo.

Na tem občnem zboru se je ta volja pokazala, a k tej bi bilo želeti, da slede tudi dejanja.

28. kongres mednarodne rudarske zveze.

V dnevih od 27. maja do 1. junija t. l. se je vršil v Nimesu (južna Francija) 28. kongres mednarodne rudarske zveze s sledečim dnevnim redom: 1. Položaj rudarske industrije (poročevalec mednarodni tajnik s. Delatrre, Belgija); 2. Mednarodna organizacija produkcije (poročevalec sodr. Vigne, Francija); 3. Delovni čas (poročevalec s. Cook, Anglija); 4. Ratifikacija washingtonske konvencije (poročevalca ss. Dejardin in Lombard, Belgija); 5. Delavski dopusti (poročevalec s. Zwanzger, Avstrija); 6. Socijalizacija premogovnikov (poročevalec s. Brozik, Čehoslovaška); 7. Zaščita rudarjev (poročevalec s. Husemann, Nemčija); 8. Starostno zavarovanje rudarjev (poročevalec s. Vanderbilt, Holandska); 9. Socijalno zavarovanje rudarjev (poročevalec s. Stanicki, Poljska); 10. Mednarodna organizacija rudarjev (poročevalec s. Cook, Anglija); 11. Boj proti vojni (poročevalec s. Panisal, Francija).

Kongres otvori dne 27. maja ob 10. uri dopoldne predsednik mednarodne rudarske zveze s. Smith (Anglija) ter pozdravi kongres v imenu 1,769.650 v zvezi priključenih članov od 4,450.000 v rudarski industriji zaposlenega delavstva.

Po temeljiti debati k posameznim točkam dnevnega reda so se sprejele sledeče resolucije k posameznim točkam:

Točka 1 in 2. Položaj rudarske industrije in mednarodna ureditev produkcije. Po zaslišanju debate o premogovnem vprašanju zahteva kongres, da mednarodni urad dela in gospodarski svet društva narodov skličeta rudarsko konferenco vseh držav, v katerih se koplje premog. — Mednarodno vodstvo rudarjev se pooblašča, da izdela načrt mednarodne zveze, ki gre za tem, da se zvezi prizna enako pravo zastopstva na tej konferenci, da zamore v imenu rudarskega delavstva temu primerno zavzeti stališče.

Točka 3. Delovni čas. Mednarodni kongres rudarjev uvideva posebno važnost v izvedbi skrajšanja delovnega časa. On zahteva za rudarje pod zemljo 7urnik, vštevši vhod in izhod. Za vse zunanje delavstvo se pa naj uvede 46urni tednik. — On pozivlje vse državne organizacije, da z vsemi njim na razpolago stoječimi sredstvi podvzamejo odločne korake, da izvedejo zahteve mednarodne zveze, da se uvede v premogovni industriji 6urni delavnik z vhodom in izhodom.

Točka 4. Ratifikacija washingtonske konvencije. Ta, dne 28. maja v Nimesu zborujoči mednarodni kongres rudarjev zahteva najodločneje ratifikacijo washingtonske konvencije, katera postavlja 8urni delovnik ali 48urni tednik od vlad posameznih držav. Kongres spominja na to, da je bila to načelna zahteva rudarske mednarodne zveze od njenega postanka za izvedbo tega. — Da 13. del versajske pogodbe, kateri je mednarodno klanje od l. 1914—1918 ustavil, proklamira delavstvu pravo do boljših gospodarskih in socijalnih pogojev, od katerih je eden izmed prvih 8urni delovnik. V očigled stališča zastopnika angleške vlade na 38. seji upravnega sveta mednarodnega urada dela v zadevi revizije te konvencije, protestira kongres soglasno proti tej nazadnjaški politiki angleške vlade in pozivlja vse organizacije dotičnih držav, katere še te konvencije niso ratificirale, da se z vsemi močmi borè, da se najdalje v 2. letih ta reforma izvede.

Točka 5. Delavski dopusti. Nujno potrebno je zahtevati, da se v vseh državah zakonitim potom uvedejo delavski dopusti. Ti dopusti se morajo dajati s polnim zaslužkom.

Točka 8. Starostno zavarovanje rudarjev. Kongres pooblašča vodstvo zveze, da izdela enoten načrt v tem vprašanju. Državne organizacije se ima pozvati, da pošljejo ves tozadevni materijal mednarodnemu tajniku do 1. avgusta 1928. Ta načrt se ima potem predložiti mednarodni zvezi priključenim organizacijam, da ga skušajo v svojih državah uveljaviti in na prihodnjem kongresu poročati, kaj so v tem oziru izvedle.

Točka 10. Mednarodna organizacija rudarjev. Kongres prizna potrebo močne, vse rudarske zvezo sveta obsegajoče mednarodne zveze. Članice mednarodne rudarske zveze morejo postati vse rudarske zveze, katere priznajo pravila, program in sklepe mednarodne rudarske zveze.

Točka 11. Boj proti vojni. Kongres zahteva najintenzivnejšo splošno propagando za mir. Ta propaganda mora biti predvsem v dokazovanju o vzrokih in posledicah vojne.

Po izčrpanju dnevnega reda se je prešlo k volitvi novega vodstva, pri čemer se je soglasno izvolilo dosedanje vodstvo.

Nato zaključi sodr. Smith kongres ob petju »Internacijonale«.

Rudarji in Delavska zbornica.

Protivno jasnim odredbam Zakona o zaščiti delavcev, so se rudarske direkcije cela leta trudile, da rudarje izvlečejo izpod vpliva in zaščite Delavskih zbornic, da bi položaj teh najbolj izkoriščanih delavcev ostal brez kontrole. Ali rudarji se niso pustili, da se jih črta izpod zaščite Delavskih zbornic. Preko svojih organizacij in pristojnih Delavskih zbornic so nastopili, da se namere rudarskih direkcij preprečijo.

Naposled, po dolgi borbi okrog tolmačenja zakonskih odredb v pogledu položaja rudarjev je ministrstvo za šume in rude izdalo odlok R. br. 6487 od 25. junija 1928, s katerim se priznava, da rudarji spadajo pod zaščito Delavskih zbornic. Ta odlok indirektno negira prejšnje naredbe generalne direkcije R. br. 11.156-1926 od 24. nov. 1926.

S tem je naposled rešeno to važno vprašanje. Ni pa še rešeno v pogledu na železničarje, ki so v službi drž. železnic.

SPLOŠNA DELAVSKA ZVEZA.

Zagorje ob Savi.

Krščansko ljubeznivi list »Pravica« piše o steklarskem štrajku in se roga steklarjem. Pravi, da ne vemo, zakaj štrajkamo in ne pove, kakšne namene je imel podjetnik s tem, da je hotel znižati plače delavcem v Paračinu, čemer so se oni, razumljivo, uprli. Enako tudi mi zahtevamo, da živimo človeka dostojno življenje, ne pa da kakor živina (še ta je bolje oskrbovana) životarimo. Na vsa tista skrivnostna podtikanja, ki jih je »Pravica« tako »katoliško« zapisala svojim čitateljem, dasi prav dobro vedo oni, ki so to pisali, kdo vodi stavko in zakaj je stavka, se ne izplača odgovarjati. Ali to se ne sme povedati, ker bi na tak način »prijateljstvo« z gospodo bilo v nevarnosti.

Ali zagorski steklarji smo ljudje in hočemo živeti kot ljudje in zato vztrajamo pri naših upravičenih zahtevah, ker nismo ptice pod nebom niti lilije na polju, da bi nas oče nebeški živel. Znamenito je napisala »Pravica«: Jugoslovanska strokovna zveza je ukrenila vse, da bodo predvsem n j e n i organizirani člani zaščiteni.

Stavkajoči steklarji.

Stavka steklarjev.

prav dobro napreduje. Steklarji držijo dobro disciplino in zavedajo se, da kloniti pomeni biti lačen vkljub težkemu delu. Zato vsi razni razglasi, ki jih podjetje malone vsak dan nabija, ne spravljajo nikogar v strah. Zmagati moramo, to je geslo in volja nas vseh, ker so naše zahteve upravičene.

Sikanacije, ki so se zadnje čase dogajale pri nas, so prekoračile vsako mejo. Tako so morali na pr. topilničarji delati po 12 ur in to pri največji vročini, dasi zakon predpisuje 8-urni delavnik. Zaslužili pa so slabo, a za vsako stvar se jih je kaznovalo do 100 D. Steklarji so delali kakor živina, a se jih je še psovalo, da so »faulencerji«. Poleg tega se jim je zaslužek reduciral v vseh njihovih akordnih postavkah.

Dekleta in mladi delavci pod 18. leti so morali delati po noči, dasi je to proti zakonu. Ali kaj mar kapitalistu veljavnost zakona. Nič, in ker mu oblast, ki je tudi, kajpada, kapitalistična, nič ne reče, dela, kakor ga je volja.

Dekleta, ki nosijo steklo v skladišče in v vagone, so morale delati 10—11 ur. Če so hotele pojesti košček suhega kruha ter se pri tem za trenutek sesti, se jim je že pretilo s kaznijo ter vpilo na nje, kakor na živino na sejmu.

Mi delavci si ne pustimo tako postopati z nami, ker **nismo in ne bomo nižji.** Opozarjamo vse steklarje v tujih državah, da ne hodijo k nam, dokler bo trajala stavka.

Vam sodrugi pa kličemo, ne dajte se zapeljati od **raznih agentov** od podjetja, ki hodijo okrog z raznimi sladkimi besedami v ustih. Držite disciplino kakor dosedaj in videli boste, da bo zmaga naša.

Stavkajoči steklarji v Hrastniku.

Stavka delavcev na Sokocu.

Podjetje žage na Sokocu v Bosni, kjer ima ODSJ svojo podružnico, je podružnica predložila predlog za sklenitev kolektivne pogodbe. Podjetnik je odbil vsako razpravo. Nato so delavci podjetja žage odločili, da stopijo v stavko, kar so 9. tm. tudi storili.

Inspekcija dela, Delavska zbornica in Opći Radnički Savez so podvzeli korake, da pride do sklenitve kolektivne pogodbe, kar se bo doseglo, ako pri raznih pregovorih ne pride do kakšne komplikacije.

LESNI DELAVCI.

Stavka lesnih delavcev v Budapešti.

Že osem tednov stavkajo v Budapešti kvalificirani mizarji in strojni delavci ter nekvalificirani delavci. Vzrok stavke je sledeč: Junija 1927 je zahtevala strokovna organizacija lesnih delavcev Ogrske za okrog 5000 v Budapešti zaposlenih mizarskih delavcev povišanje mezd, kar pa je zveza industrijcev, v kateri so organizirana podjetja, odklonila. V odgovor na to odklonitev je bila 1. julija 1927 napovedana stavka, kjer je zastavkalo 400 delavcev. Vsled tega je zveza mizarskih mojstrov, pri kateri je zaposlenih okrog 3500 delavcev, izstopila iz zveze industrijcev in sklenila tarifno pogodbo s strokovno organizacijo lesnih delavcev, kjer se je povišala mezda za 5 vinarjev, a s 1. aprilom 1928 bi se imela zvišati na 6 vinarjev. Nato je bila zveza industrijcev pripravljena pripoznati te poviške, čeravno ni hotela podpisati pogodbe.

1. aprila 1928, ko bi se imele mezde zvišati glasom pogodbe na 6 vinarjev, je zveza mizarskih mojstrov, češ, da so trgovinske razmere slabe, zahtevala, da se povišanje na 6 vinarjev izvrši enkrat pozneje. Vršila so se pogajanja in po dolgih debatah je bila sklenjena nova pogodba, kjer se je zvišanje na 6 vinarjev odredilo stopnjema in sicer 2 vinarja 1. maja, 2 vinarja 1. junija in 2 vinarja 1. julija. S tem je bila zadeva za kakih 300 delavcev rešena. Zveza industrijcev se je pa protivila to pripoznati, čeravno se je za to svoječasno obvezala. Zato je prišlo v neki tovarni, kjer je zaposlenih 180 delavcev, do stavke. Zveza industrijcev je zapretila z izprtjem do 50 odst. delavcev v vseh tovarnah, če stavka ne preneha. Nato pa se je strokovna organizacija lesnih delavcev odločila še za stavko v drugih tovarnah, tako da niti najnujnejša dela ne morejo biti izgotovljena.

Boj lesnih delavcev v Budapešti je boj med Delom in bančnim Kapitalom, ker velebanke obvladajo pod zvezo industrijo organizirane tovarne. Zato je ta boj, ali se delavstvu pripozna dostojanstvo človeka, da za delo dobi človeka dostojno mezdo, ali pa da velebanke pritisnejo delavstvo na kolena.

Vendar solidarnost delavstva in odločnost stavkajočih je tako velika, **da bo zmaga na strani delavstva.** Ker dva meseca že traja stavka in noben pritisk delodajalcev ni mogel najti niti enega štrajkbreherja. Vzemimo zavednost tega delavstva za zgled!

Bojkot.

»Savez Drvodjelskih Radnika za Bosnu i Hercegovinu« je na svoji seji dne 21. junija t. l. proglasil bojkot za Ivana Kovača in Matu Negovetića, mizarska pomočnika v »Tvornici pokućtva«. Ta dva sta začela delati v akordu in sta bila prva, ki sta se drznila kršiti delovne predpise, za katere so se naši stari sodrugi s pomočjo strokovne organizacije morali boriti dolga leta, preden so uspeli, da se je ukinilo akordno delo. Tako je Savez podvzel korake, da se akordno delo ukine, ali poleg vseh naporov sta ta dva delavca ostala trdovratno in delala dalje v akordu.

Prosimo vse sodruge in delavske organizacije, lesne in druge, da ta dva delavca prezirajo in bojkotirajo.

TRANSPORTNI DELAVCI.

Pristaniški delavci na Finskem štrajkajo.

Razmere pristaniških delavcev na Finskem so prisilile delavstvo, da je moralo stopiti v stavko. Kapitalisti celega sveta so povsod enaki. Izmozgati, izčrpati delavca do skrajnosti za čim manjšo plačo.

In ker finski delodajalci niso marali izpolniti predlogov organizacije finskih pristaniških delavcev za zboljšanje mizernega položaja delavcev, so delavci stopili v stavko.

Vsega skupaj stavka 12.344 delavcev. Od teh je 5706 organiziranih in 6638 neorganiziranih. Tu so pokazali tudi neorganizirani, da je le potom boja mogoče izboljšati svoj položaj — kar si naj vzamejo za zgled delavci v Sloveniji, posebno oni v Kamniku — in zato je stavka takorekoč splošna.

Akoravno se zgodi, da odpluje dnevno 6 do 10 ladij iz raznih pristanišč v Anglijo, Nemčijo, Nizozemsko, Belgijo, Francijo in v skandinavske države, ker se je podjetnikom posrečilo dobiti nekaj stavkolomcev, to nima pomena.

Solidarnost je tako splošna, da celo neorganizirani štrajkbreherje zaničujejo in so odločno za stavko. Tudi vse skandinavske transportne organizacije so priskočile na pomoč ter sklenile denarno podporo in blokado norveških, švedskih in danskih pristanišč za ladje, prihajajoče iz Finske. Tudi transportne organizacije Anglije, Francije, Nemčije, Belgije in Nizozemske so se priključile bojkotu in ga hočejo izvesti kakor leta 1925 pri veliki stavki na Danskem.

Denarno podporo dajejo tedensko organizacije: Švedski transp. delavci 12.000 danskih kron; švedski mornarji 3600 Dk; švedski kurjači 2600 Dk; norveški transportni delavci 3400 Dk; norveški mornarji 2600 Dk; danski transportni delavci 17.500 Dk; danski mornarji 1300 Dk; danski kurjači 1300 Dk; skupaj 44.300 Dk, kar je okrog 624 dinarjev na teden.

Sodrugi! **To je solidarnost!** Tedensko so se obvezale imenovane organizacije prispevati **okrog 624.000 dinarjev in to že prispevajo.**

Med tem so pa prispevale še druge organizacije sledeče podpore:

Organizacija francoskih železničarjev 1600 frankov; organizacija romunskih pristaniških delavcev 150 šv. fr.; organizacija nemških železničarjev Čehoslovaške 250 Kč; organ. nemških transportnih delavcev 2000 Kč; organizacija kanadskih železničarjev 200 dol.; organ. bolgarskih železničarjev 5000 levov; organ. španskih železničarjev 200 peset; organizacija nizozemskih pristaniških delavcev tedensko 250 Hgl; **Ujedinjeni Savez železničarjev Jugoslavije v Ljubljani 175 Hgl, to je 4025 dinarjev.**

Tako se bije boj med Delom in Kapitalom in zmaga mora biti na strani stavkajočih. Delavci Slovenije, naj Vam bo solidarnost internacionale za zgled.

ŽIVILCI.

Uredba o odpiranju in zapiranju trgovin in nočno delo.

Uredba o odpiranju in zapiranju trgovin in delovnem času pomožnega osobja, katero se je »posrečilo« izdati ministrstvu socijalne politike v sporazumu z ministrom trgovine v splošnem krši obstoječi zakon o zaščiti delavcev, ker določa 9—10-urni delavnik. Za pekovsko stroko je osemurnik obdržan. Izigrali pa so nas zopet v vprašanju nočnega dela. Nočno delo uredba ne prepoveduje najbrže zato, ker vsi gospodje mislijo tako, kot je rekel neki gospod na anketi pri Velikem županu: »Ja, kaj mislite, da bomo ob **nedeljah** stare žemlje jedli!«

Toda gospodje naj si zapomnijo, da je še vedno boljši star kruh, kot pa produciran od tuberkuloznih in izmučenih delavcev vsled nočnega dela, kateri pač ne morejo paziti tako na čistoto — kot gospodje, kateri vso noč spijo.

Edino dobro je za nas v uredbi zakonit nedeljski počitek, kateri mora trajati od sobote popoldne od 4. ure dalje do pondeljka zjutraj do 4. ure.

Opozarjamo pa pekovske pomočnike, da za nas s tem stvar še ni končana, kajti sedaj se bo pričela borba za izvajanje te določbe.

Mi bomo porabili vsa sredstva, da se bo ta določba dosledno izvajala, tako glede nedeljskega počitka kakor tudi radi zaposlitve in izrabljanja mladoletnih vajencev.

Dolžnost zadruge pekov bi bila, da svoje člane tozadevno pouči, a Inspekcijo dela pa opozarjamo, da ji bomo kršilce uredbe stalno javljali, da bo zamogla storiti svojo dolžnost.

Pekovskim pomočnikom pa kličemo: V organizacijo! Ker le v skupnosti je moč in le močna organizacija je najboljša uredba!

Kongres Internacijonalne Unije Živilskih Delavcev.

Internacijonalna Unija Živilskih Delavcev je imela svoj redni kongres od 2. do 4. julija tl. na Dunaju. Na dnevnem redu je bilo poročilo tajništva in drugi redni posli, vprašanje osemurnika, nočnega dela v pekarnah, nadalje omejitev teže za prenašanje.

Bilo je zastopanih 19 organizacij iz 10 držav z 52 delegati. Med temi so prvič bili navzoči delegati živilskih delavcev iz Španije, Poljske, Finske in **Jugoslavije.** Italijanski živilski delavci niso mogli biti zastopani iz razumljivih razlogov. Delegatu rumunske zveze ni bil izdan potni list, kar je kongres ostro protestiral.

Uniji je uspelo, da število svojega članstva še nadalje poveča. V začetku 1925. leta je pripadalo Uniji 29 organizacij s 617.569 člani. H koncu 1927. leta je ta številka poskočila na 32 organizacij, od katerih je poslalo 29 organizacij poročilo o številu članstva, ki je narastlo na 764.426 članov.

Proti mednarodni organizaciji kapitala je treba postaviti istotako mednarodno organizacijo delavstva.

O vprašanju **nočnega dela v pekarski obrti** je bilo pokazano, da se je treba energično postaviti v bran, da se prepove nočno delo. Sprejeta je bila resolucija, ki zagotavlja organizacijam v borbi proti nočnemu delu popolno pomoč. Treba povesti akcijo za ratifikacijo te konvencije.

Istotako je radi omejitve teže za prenašanje zaključeno z vsemi glasovi, da se potom Biroja dela naj naredi konvencija, ki ustanovi dopustno težino teže za prenašanje, ki naj bo maksimalno 75 kg. Proti so glasovali ruski delegati, ki odklanjajo vsak odnos z Birojem dela.

Istotako je sprejet sklep, da se odločno vztraja **na osemurniku** in da se lahko pristane samo na takšno revizijo vašingtonske konvencije, ki bi pomenila ob enem izboljšanje delavskih zahtev.

Z odobravanjem je sprejet sklep o **jedinstvu** strokovnega gibanja, v katerem kongres obžaluje, da je ves trud za dosego jedinstva propadel po krivdi Rdeče Strokovne Internacijonale.

Naposled se je pristopilo k volitvi odbornikov Internacijonalne Unije Živilskih Delavcev. Izvoljeni so zopet vsi dosedanji sodrugi. Sprememba se je izvršila le v toliko, **da so Rusi dobili mesto enega dva zastopnika v predsedstvu.** Predsednik je s. Wilhelm, tajnik pa s. Schifferstein. Sedišče tajništva ostane nadalje v Zürichu. Prihodnji kongres bo v Pragi l. 1931.

Policija krši kolektivne pogodbe pekovskih pomočnikov.

Avstrijski pekovski pomočniki imajo z mojstri kolektivno pogodbo, soglasno katemojstri kolektivno pogodbo, glasom katetraj. Na Nižjem in Gornjem Avstrijskem mojstri s pomočjo policije vedno kršijo to pogodbo in silijo pomočnike, da začnejo delati ob 4. uri zjutraj.

K temu je deželni glavar Nižje Avstrijski izdal uredbo, da se ima delo v pekarnah začeti ob 4. uri zjutraj in ne ob 5. uri.

Med pekovskimi pomočniki je nastal odpor in razburjenost. Sklicali so shod, kjer so sklenili poslati delegacijo k minist. dela s protestom proti kršitvi pogodbe, ki jo je s svojo naredbo povzročil deželni glavar.

Piščevik.

OBLAČILNI DELAVCI.

Čudna reklama nekaterih krojaških tvrdk.

Večkrat čitamo v časopisnih oglasih, da ta ali oni krojaški mojster ali tvrdka išče krojaške pomočnike. Ko pridejo potem isti vprašat za delo, se jim potem navadno reče, da so jih že dobili, dasiravno to ne odgovarja resnici. Drugi zopet iščejo pomočnike, če je le en kos dela odveč, pomočniki pa nasedajo tem inseratom, gredo od svojega mojstra, kjer imajo mogoče več dela in stalno zaposlitev, proč, ker bi radi prišli v prvorazredno delavnico. Da je tak pomočnik razočaran, ko po izgotovitvi enega kosa ne dobi več drugega vsled pomanjkanja dela, se razume samo po sebi. Zato pozivljamo vse pomočnike, **prvič tiste, katerih mojster išče nove pomočnike, da obveste organizacijo,** koliko je dela in zakaj išče pomočnike, drugič tiste, kateri bi inserirano delo radi sprejeli, da se **tudi oni javijo organizaciji,** da dobijo informacije o razmerah v delavnici in nasvet, če je delo za sprejeti. Toliko v ravnanje, da ne bo nepotrebnih sitnosti in šikan od strani mojstrov napram prej zaposlenim delavcem.

Pasji dnevi oblačilnih delavcev.

Včasih se je reklo, ko na gradu ustreli, (na Telovo) žnidar iz stola leti. Proti koncu juliju vsako leto, kakor v pratiki, nastanejo za krojače pasji dnevi. Delo poneha in nastopi neprostovoljni dopust. Kateri ima dom, da gre na počitnice je dobro, toda drugi, kateri nimajo istega, morajo pohajkovati po ulicah in premišljevati, kako se bodo preživeli tja do polovice oktobra, ko se delo zopet prične. Delo pri organizaciji se v tem času precej skrči, ker člani ne morejo plačevati svojih prispevkov in se tudi javljajo bolj redko. Blagajnik ima težko delo, ker ne ve, kateri član je brezposeln in kateri ne. Zato je dolžnost vseh članov, da se vsakdo takoj javi pri zaupniku svoje delavnice. V tem času je tudi več članov razočaranih vsled tega, ker hočejo podporo, a nimajo pravice do nje. Marsikateri flegmatik v seziji zasluži čez tarifo in pozabi, da mora spolniti svojo dolžnost napram organizaciji, ter zaostane s prispevki črez dovoljeni čas, ko pa postane brezposeln, se pa takoj spomni na organizacijo. Najdejo se tudi člani, kateri mislijo, če vplačajo 40 Din, da bodo prejeli kar 200 Din podpore. Ti naj pomnijo, da organizacija ni avtomat, v katerega se vrže lahko stari sold in prileti ven bonbon za 1 Din. K tem pasjim dnem pa pripomorejo nekateri mojstri sami, kar bodemo še poročali.

Razmere v krojaški stroki.

O razmerah krojaške stroke v Ljubljani bi se dalo veliko pisati. Za danes hočemo samo nekaj stvari omeniti. Pri krojaški zadrugi v Ljubljani je vknjiženo veliko več mojstrov, kot pa pomočnikov. Mojstri so razdeljeni v dva razreda po tarifah za Ljubljano I. in II. razreda, za okolico pa III. razred. Toda imamo vse polno mojstrov v Ljubljani, kateri računajo globoko pod III. razred. Če vprašamo, zakaj, dobimo odgovor, ker niso zmožni, da bi izdelali naročila tako, kot strokovno izobraženi delavci. Človek bi mislil, da imajo taki »kruci«, tako jih imenujemo, vse polno dela, a temu ni tako. Manj kot vse tvrdke v tarifi. Pač pa hodijo ti »kruci« k velikim tvrdkam po delo in ga izdelujejo pod tarifo pomočnikov. Tako sta delala dva mojstra à 150 Din, med tem ko je tarifa pomočnikov 190 Din. Ali bi ne bilo bolje, da taka mojstra vrneta obrtni list zadrugi in gresta v delavnico, kjer jima ne bo treba plačevati lokala in drugo. Krojaških mojstrov je v Ljubljani do 50 odstot. preveč. V vsaki ulici jih je po par prijavljenih in nejavljenih, kmalu več kot tra-

Draga zdravila plačujete? Boljše je paziti, da bolezen sploh ne pride v hišo. Proč s škodljivci! Namesto prave kave pijte »Žiko«! Ime »Žika« zadostuje. Napišite to ime v nakupovalno knjižico in dobiti morate pravo »Žiko« v rdečih zavitkih.

fik in branjevk. Dobro bi bilo, da bi krojaška zadruga v tem pogledu storila kakšen korak v svojo zaščito. Po našem mnenju, bi se moralo mojstru, kateri ne računa po tarifi, odvzeti obrt. Po navadi taki mojstri delajo samo s par vajenci, ko so pa isti prosti, jih pa odslovijo in ti potem fušajo brez obrtnega lista. Tako se pospešuje šušmarstvo, o katerem se debatira pri zadrugi neprestano. Veliko konkurenco ljubljanskim krojačem pa delajo tudi krojači iz dežele. Nekateri v soboto kar z voziczkom pripeljejo svoje izdelke. Za take krojače bi morali biti na mitnicah napisi »Za podeželske krojaške mojstre vhod prepovedan« kakor imajo v drugih krajih napise: »V mestu je beračenje prepovedano« in tudi to smatramo pomočniki beračenje mojstrov za delo. Dobro bi bilo, ko bi se mogla krojaška obrt koncesijonirati kot je to pri dimnikarjih, izvoščkih, gostilnah, tiskarnah in drugod.

Pika.

Pomočniki pozor!

Radi natančne evidence članov bo od sedaj naprej pošiljal blagajnik opomine vsem članom, kateri so s prispevki v zaostanku več kot 8 tednov. Pozivljamo, da se vsakdo, ki prejme poziv, javi ob sobotah v društveni pisarni in izjavi, ali misli biti še član ali ne, da se ga v nasprotnem slučaju črta iz evidence članov.

Odbor.

MONOPOLCI.

Stavka na Grškem raste.

Po poročilih iz Grčije, stavka raste. Splošna stavka v grški Macedoniji in Traciji je dobra. V stavki so vsa podjetja.

V Kavali so se stavkajočim pridružili rokodelci, ki so spoznali potrebo solidarnosti z monopolci. Pridružili so se jim tudi še železničarji iz Dedeagača.

Italijanski eskadri, ki je pred kratkim priplula v Pireje, so stavkajoči v italijanskem jeziku izdali oklic za borbo proti krvavemu režimu fašizma.

Nek italijanski mornar je pisal stavkajočim, da bo ta oklic razširjen po celi italjanski floti.

Piščevik.

Tedensko plačo hočemo.

Prav dobro si zna kapitalizem celiti svoje okužene rane in dobro ve, kaj mu je storiti, da bolj potisne proletarijat k tlom, ki je že itak ves sestradan. Zares, največji škandal je to, ker smo že v desetletju »jugoslovanske svobode« prinesli toliko milijonov dobička, da naša buržuazija prav razkošno živi, a ubogo jetično in lačno delavstvo pa omaguje od svojega prenapornega in slabo plačanega dela. Naša ljubljanska tobačna tovarna trga kos za kosom od prej pridobljenih pravic. In ravno sedaj, ko se nahajamo v najbednejšem stanju, hoče vzeti še tedensko plačo, katero nujno potrebujemo za svoje tedenske potrebščine. Prav dobro si to zapomnite, delavci Jugoslavije! Nekaj tednov smo dobivali tedensko plačo. Sedaj pa se je kar naenkrat slišalo, da tedensko plačo vzamejo. Kaj mislite? Zakaj pa jo vzamejo? To pa zato, ker javnost izven tobačne tovarne gotovo zna, da imamo plače kitajskih kulijev in tega je naše gospode sram. Ker neljubo jim je, da ve že vsa javnost, da državno podjetje plačuje najslabše in gospodje so si mislili, plačujmo jim na štirinajst dni, da bodo ljudje izven tovarne videli, da dobivajo malo več denarja. In še nekaj! Pred par dnevi so bili obratni zaupniki pri vel. županu, da mu razložijo položaj tobačnega delavstva; in kaj je odgovoril tem našim, po zakonu veljavnim delegatom?! »Ako si upate dobiti boljše plačano delo pri drugem podjetju, pa rajši pojdite tja, kjer je boljša plača!« Ker so mu delegatje povedali nadalje, da imajo nekateri po več otrok, jim je rekel: »Tovarna ni kriva, če imajo dosti otrok.« To je bil odgovor, ki je porazil delegate, ker tega niso pričakovali. Vprašamo merodajne faktorje, zakaj se nam jemljejo priborjene pravice? Zakaj se nam jemlje tedenska plača?

Delavski zaupniki so bili nato tudi pri ravnateljstvu tovarne. Pa tudi ravnateljstvo je odgovorilo, da ne dovoli tedenskih plač. Tako, tobačni delavci, če ste energični in če se zavedate samega sebe, prisilite vašega delodajalca, da upošteva vaše želje, ki niso v nikako obremenitev tovarni.

Vidite, proletarci, tako se godi delavcem, ki niso organizirani ali pa v taki organizaciji, ki drži z gospodo; tako se delavcem tudi jemljejo pravice od prve do zadnje. Plačuje se nas hujše kot vozno živino. Tej se daje dobra hrana, streha skrbi se za njo, naše plače pa so tako nizke, da ne moremo ne živeti ne umreti.

Delavci, delavke tobačne tovarne, vsi v razredno strokovno organizacijo! Potom take organizacije si pomagamo, drugače nikdar.

Monopolec.

STROJNIKI IN KURJAČI.

Tistim, ki se jih tiče.

Še-le v razvoju smo in že nam doposlana poročila in ustmene informacije, ki jih dobivamo, sijajno potrjujejo, da je bil skrajni čas, ko smo se odločili ob preobratu prekinjeno delo zopet započeti in nadaljevati. Razmere v naši stroki so naravnost vnebovpijoče in to tako v gospodarskem, kakor v tehničnem oziru. Vsi zakoni o zaščiti delavstva, ki itak za splošnost nimajo najmanj kaj modernega na sebi, so za strojno osobje nekaj v oblakih visečega. Delovni čas, varnostne naprave, službeni odmori, plače in mezde osobja, vse to je pod vsako kritiko in o tem bo treba še veliko pisati, razmišljati in iskati sredstev za njih izboljšanje in odpravo.

Vprašati se bomo morali in dognati se bo moralo, kje so vzroki neznosnega sedanjega stanja in če se to zgodi — kar seveda ne bo težko — potem bomo našli tudi zdravilo, s katerim bomo skušali rak-rano lečiti in ozdraviti, čeprav ne z izumom g. Poljšaka. Diagnoza je stavljena, treba nam jo bo utemeljiti in vsi, ki se jih tiče, se bodo morali prej ali slej početi zanimati za bolezen, katero bo, če jo v kali ne zadušimo, imela zelo zle posledice, tako za podjetnike, kakor za odjemalce.

Brez organizacije bi se seveda ne dalo nič preprečiti ali popraviti, ker je posameznik pri takih vprašanjih in v takih razmerah, kakor jih mi sedaj preživljamo, enak ničli. Če pa se uveljavi med nami geslo: »Vsi za enega, eden za vse«, potem uspeh ne more izostati.

Po mojem mnenju tiči glavni vzrok sedanjega žalostnega stanja v naši stroki v nesmiselni nadprodukciji našega naraščaja, ki se vrši brez vsakega sistema in ne uvažajoč dejanske potrebe v naši poljedelski državi. Delovni trg je prenapolnjen z delavnimi močmi, medtem ko se podjetja krčijo od dne do dne. Kam bo to dovedlo, lahko presodi vsaki lajik, zato bi bilo pričakovati, da bi morali s temi dejstvi računati pred vsem oni faktorji, katerim je fabrikacija naraščaja poverjena, ravno tako kakor tisti, ki jim je zaupano nadzorovanje pravilne uporabe predpisov in zakonov.

Da uprave podjetij tega ne bodo storile, je sicer v naših okoliščinah razumljivo. Nikakor in pod nobenim pogojem pa bi ne smeli državni organi iz splošnogospodarskega vidika teh pojavov prezreti.

Toda ne samo nesmiselna nadprodukcija naraščaja, temveč materija, iz katere se ta naraščaj producira, je naravnost zločinska. V tem vprašanju bomo iznesli v javnost primere, ki bodo morali hočeš-nočeš marsikomu oči odpreti.

Vse druge stroke imajo vsaj delno zaslombo v tem oziru v svojih stanovskih zadrugah, katerih naloga je, razmere v svojem delokrogu regulirati. Za nas takih zadrug zakon ne predvideva. Ne preostaja nam torej drugega, kakor samopomoč, ki se nam sedaj nudi v **Udruženju strojnikov in kurjačev za Slovenijo.**

Po desetih letih.

Letos praznujemo najrazličnejše desetletnice, ki nas vse spominjajo na boljše čase, ki smo jih nekoč preživljali in se jih radi spominjamo.

Vsak posameznik, vsaka stroka in sploh vse korporacije revidirajo letos svoje sedanje stališče napram onemu pred desetimi leti.

Ni torej čudno, da tudi meni prihaja misel, kako sem živel pred desetimi leti kot član predhodnika današnjega Udruženja strojnikov in kurjačev, po celi bivši Avstriji razširjenega »Oesterr. Maschinistenbunda«. Bila je to silna organizacija v tesni zvezi z enakimi organizacijami celega sveta, ki ni delala hrupne propagande v široki javnosti in ni nikjer silila v ospredje, pač pa je bilo njeno delo intenzivno in usmerjeno k cilju, ki je bil vsem zdravim razrednim strokovnim organizacijam princip.

Člani te organizacije so se povsem zavedali važne vloge, ki jo ima v dobi hitro se razvijajoče tehnike v zadnjem stoletju in zato je organizacija, in to z uspehom, pazno sledila vsem novim pojavom na znanstvenem polju tehnike in ni štedila z sredstvi, da je svojemu članstvu sproti posredovala vse ono, za kar se široka javnost ni zanimala.

»Maschinistenbund« je bil člen v mogočni verigi proletarijata, toda bil je člen take važnosti, da je igral v internacijonali eno najvažnejših vlog, ne sicer zaradi svojega številnega članstva, pač pa zaradi važnosti stroke pri svetovni produkciji vseh panog.

Splošen polom, kot naravna posledica kapitalističnega načina proizvajanja, je trenotno ustavila tudi splošnemu gospodarstvu neobhodno potrebno organizatorično stremljenje in posledice tega zločina se danes bridko maščujejo, ne samo nad nami, temveč nič manj občutno pri podjetjih. Najlepši dokaz, da je temu res tako je, da se v novejšem času skuša dolgo razdobje desetih let spopolniti s tem, da se počenjajo z nova ustanavljati organizacije z istimi tendencami, ki so jih imele njih predhodnice pred desetimi leti in preje.

To je razveseljiv pojav za bodočnost, ki ga kali le neizpolnjeno razdobje desetletne brezdelavnosti in zastanka v neprestano se razvijajočem svetu. Želeč, da bi vsi pripadniki naše stroke ta dejstva primerno upoštevali in v čim večjem številu k Udruženju strojnikov in kurjačev za Slovenijo pristopili in razvoju istega posvetili vse sile, kličem vsem:

Živelo Udruženje strojnikov in kurjačev Slovenije v Jugoslaviji in proletarijat celega sveta!

Stavka v podjetju „Titan“ v Kamniku.

Da bi uprava podjetja »Titan« zlomila stavko profesionistov, se poslužuje vseh zakonitih in nezakonitih sredstev. Pri tem pa pomagajo upravi tudi gg. velečastiti dušni pastirji. Tako je neki kaplan iz okolice Kamnika privedel enega štrajkbreherja za rokav v tovarno. Kakršen agent, tak je pa tudi profesionist. Da taki agenti upravi dovedejo samo prvovrstno kvalificirane moči, se samoposebi razume. Da pa ne bo kdo mislil, da hočemo na kvalifikaciji komu škodovati, hočemo naše trditve podpreti malo z dokazi.

Pred nami ležita dva zapaha, od katerih eden je bil izvršen pred stavko, drugega so pa izgotovili novi sposobnejši delavci, ki sedaj krumirijo.

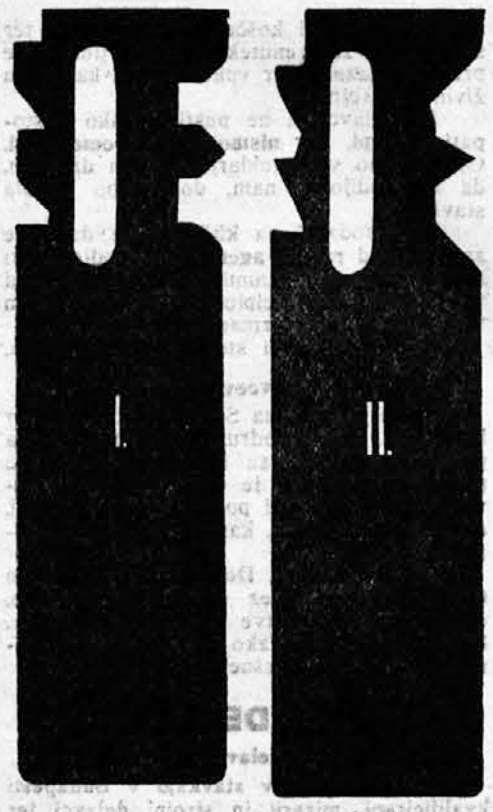

Slike same nam kažejo dovolj jasno kvaliteto produkcije, ki se sedaj producira. Ako upoštevamo, da so se morali stavkajoči profesionisti dolga leta vežbati, da so si s trudom pridobili svoje znanje, je nemogoče iste nadomestiti čez noč z lumpenproletarijatom. Ta lumpenproletarijat, ki ga farovški gospodje kot štrajkbrehersko specijaliteto uvažajo, tej stavki ne more škodovati.

Seveda bo konkurenca imela lahko delo, ne samo da bo sposobnejša v izdelavi, ampak bo tudi sposobnejša v ceni. Kdo naj kupi ključavnico, ki bo po par dneh postala nerabna. Opozarjamo vse mizarske pomočnike, da se vedno informirajo, kje so bile ključavnice izvršene, in ako so to »Titanove«, da jih dobro preizkusijo, da ne bodo slabo izdelanega blaga drago plačevali.

Sijajne zasluge klerikalnih štrajkbreherjev.

Delavci podjetja »Titan« niso bili pozvani, da stopijo v stavko in imajo priliko videti, kako ostudno službo opravljajo »štrajkbreherji« in oni, ki so se izneverili svojim sodrugom, kakor tudi oni, katere so odvedli v tovarno klerikalni »štrajkbreherski« agenti.

Podjetje je ukinilo § 1154 b, ne priznava več obstoječih socijalno političnih zakonov, ker se smatra absolutnega gospodarja v tovarni. Organizirani delavci, ki so si ta zakon priborili, oni so tudi vedno stali na straži, da se je ta zakon izvajal. V momentu, ko pa so oni zapustili tovarno in stopili v stavko, je smatral podjetnik, da mu ni treba več izvajati onih zakonov, katerih izvajanje nikdo ne zahteva. Tako je bilo mogoče, da se je dogodilo, da je podjetje delavcu Juhantu, ko mu je njegov brat umrl, prvo sobodo izplačalo, kar mu je po § 115 b pripadalo, a drugo soboto mu je pa zopet odtegnilo z motivacijo, da podjetje tega ne prizna več in da v bodoče ne bo več izplačevalo.

Še več kakor to. Vsi oni, ki so bili stopili v stavko in so se svojim sodrugom izneverili, tem izplačuje podjetje 5 odstotkov manj, kakor pa onim, ki so ostali v tovarni in ki niso bili pozvani v stavko.

Tudi kapitalist plačuje Iškarjote slabše, kakor pa poštene delavce.

Na Vas pa, ki ste ostali v tovarni in ki stojite ramo ob ramo z bojujočimi profesijonisti, apeliramo, **da naj vse Vaše zaničevanje velja tistim, ki so svoje tovariše sodelavce izdali, kakor tudi onim, kateri so jim zahrbtno padli v hrbet.**

Noben pošten delavec ali delavka naj ne ima nikakega opravka z »štrajkbreherji«.

Take ljudi, ko bodo prišli v Vašo sredino, jih opljuvajte in naženite kakor stekle pse, ker ne spadajo več v pošteno delavsko družbo.

Vi pa, ki stojite v borbi, **vztrajajte! Zmaga je sigurna! Po zmagi pa pride tudi obračun.**

Še o stavki pri podjetju „Titan“.

Resnica oči kolje.

Z ozirom na lažnive vesti, ki jih zadnje čase prinaša »Slovenec« glede stavke pri podjetju »Titan« v Kamniku, smo poslali uredništvu »Slovenca«, sklicujoč se na tiskovni zakon, naslednji popravek, da se priobči pod dopisi iz Kamnika:

1. Ni res, da je stavka delavstva politična stavka. Res pa je, da je stavka mezdnega značaja.

2. Ni res, da je stavka likvidirana. Res pa je, da se je vrnilo 16 delavcev na delo katerim je podjetje reduciralo 5 odstotkov od plače in ukinilo ugodnosti § 1154 b.

Za Savez Metalskih Radnika Jugoslavije,
Oblastno tajništvo v Ljubljani:
Vinko Vrankar.

Mi vemo, da zadnji odstavek gornjega popravka ne moremo zahtevati, pač pa smo pričakovali, da bo uredništvo »Slovenca« lažnivo vest svojega kamniškega dopisnika vendar popravilo že radi tega, ker je med stavkajočimi 70 odstotkov klerikalnih volilcev.

To smo pričakovali tudi zato, ker smo vedeli, da je glavni urednik »Slovenca« g. Terseglav, ki je krščanski socijalist in bi moral kot tak imeti nekaj interesa, da varuje delavske pravice pred izkoriščanjem kapitala.

Bridko smo se varali mi, še bridkejše pa stavkajoči delavci, ki so klerikalnega političnega prepričanja in ki so verovali v poštenost g. Terseglava. Oni niso računali, da g. Terseglav ni svoboden mož; oni niso vedeli, da g. Terseglav ne sme delati po svoji vesti.

Sedaj so se uverili, da je g. Terseglav kot krščanski socialist le hlapec klerikalnega kapitala. Da mora delati tako, da resnico prikrije in pomaga, da pride laž do veljave. Zato so danes krščanski socijalisti le repek reakcijonarne klerikalne stranke, okrašen s pavovim perjem, ki naj zakrije tisto, kar se poštenemu delavcu gabi.

Kljub laži, kljub vsem intrigam stavka še traja in stavkajoči so prepričani, da bodo zmagali. Klerikalci morajo dovažati štrajkbreherje, oni lahko lažejo in intrigirajo. Ne morejo pa dati podjetju tiste produkcijske sile, katero so dajali stavkajoči, ko so bili še zaposleni.

Ob letu, ko se bo vršila bilanca, bo lahko g. inž. Brandt dal na tehtnico svoje katališko prepričanje, a to prepričanje bo v bilanci pokazalo minus!

Agentura za štrajkbreherje.

Kakor smo zaznali, namerava Zveza industrijcev člane organizacije **»Absolventov strojno-delavske šole«** v znak priznanja za njihove zasluge uniformirati. Uniforme bodo slične papeževim lakajem, rumenomodre barve. Na glavi bodo nosili jeklene čelade z napisi »Zu vermieten«. Kot častne znake dobe v roke metlice za tiste posode. Na levi rami bo pa vsakemu sedel dobro izšolani papagaj, ki bo kričal:

»Štrajkbreher! Štrajkbreher!«

RAZNO.

Stavke v letu 1927.

Po poročilu Inspekcije dela je bilo v letu 1927 85 stavk v 78 podjetjih. V teh stavkah je bilo udeleženih skupaj 7588 delavcev, ki so v borbi izgubili 239.183 delavnih dni in s tem 8,695.125 Din mezd.

Od vseh 85 stavk je bilo 62 izvršenih z delnimi uspehi, 9 s popolnim uspehom, 13 pa z neuspehom. Od teh sta 2 stavki bili v lesni industriji, 1 v usnjarski industriji, 8 pa v drugih raznih podjetjih. Najživahnejši pokret so bili v kovinski industriji (433.465 Din zgubljenih mezd) nato v lesni industriji (220.093 Din).

Medtem so poleg vseh teh uspehov bile delavske mezde znižane v letu 1927 na 5 do 10 odstotkov. Torej so bili to v glavnem, obrambne stavke.

Pri tem povdarjamo žalostno resnico, da zelo veliki odstotek delavcev sploh ni vodil borbe proti redukciji mezd, ki so že do redukcije bile daleč izpod minimuma. Veliki del delavcev je nekaka čreda ovc, ki jih delodajalci strižejo in koljejo po mili volji. Delavci, zdramite se! Bodite, kakor vaši tovariši, ki so organizirani.

Onim, ki dolgujejo za koledar 1928.

Delavski koledar za leto 1928 so plačali razen par razprodajalcev že vsi sodrugi. Dolžnikom smo poslali opomine že v drugič. Ker je že sedaj meseca julija pač čas, da se obračuna, bomo v avgustovi številki objavili imena tistih, ki še obračuna niso poslali in število izvodov, ki so jih prejeli in dan, kedaj so prejeli.

Ako bo to prizadetim prav, nam bo tudi. Delavska javnost bo pa videla, koliko jim je zaupati.

Uprava »Delavca«.

Zahvala. Zahvaljujemo se najtopleje vsem sodrugom in sodružicam, ki so spremili na zadnji poti našega nepozabnega sina. Posebno izrekamo hvalo Savezu Metalskih Radnika Jugoslavije za krasen nagrobni venec kakor tudi »Sekciji livarjev«, katera mu je poklonila tudi sveži venec rdečih rož. Kolesarskemu društvu in vsem ostalim. — Družina Černe-tova.

Vrtna veselica v Zalogu.

Podružnica »Svobode« priredi v nedeljo 5. avgusta tl. na vrtu gostilne Sicherla v Zalogu vrtno veselico. Začetek ob 16. (4.) uri popoldne. Na vsporedu je ples, srečolov, šaljiva pošta in druge zabave.

Vabijo se vsi sodrugi in sodružice, da se te veselice udeleže in tako v veseli družbi za trenutek pozabijo vsakdanje skrbi in težave.

Odbor.

Poletna veselica
podružnice »Svobode« v Mariboru.

Poletna veselica »Svobode« se vrši dne 5. avgusta 1928 v »Lovskem domu« pri Treh ribnikih. Spored: godba, petje, telovadni nastop, stafetni tek med člani telovadnega odseka in člani sportnega odseka, streljanje za dobitke, kegljanje, srečolov, šaljiva pošta itd. Začetek ob 3. uri popoldne. Vstopnina 5 Din, za člane kulturnih društev 3 D.

Vabimo vse sodruge in prijatelje k polni udeležbi naše veselice.

5. avgusta vsi delavci in sodrugi na našo veselico!

Odbor »Svobode«.

V imenu Strokovne komisije kot oblastnega odbora Z. D. S. Z. J. izdaja in urejuje ter za tiskarno odgovarja Josip Ošlak v Mariboru. Tisk Ljudske tiskarne v Mariboru.